

Historický ústav AV ČR, v. v. i.

IČ: 67985963

Sídlo: Prosecká 76, 190 00 Praha 9 CZ

Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2015

Dozorčí radou pracoviště projednána dne: 31.3.2016

Radou pracoviště schválena dne: 17.5.2016

V Praze dne 17.5.2016

I. Informace o složení orgánů veřejné výzkumné instituce a o jejich činnosti či o jejich změnách

a) Výchozí složení orgánů pracoviště

Pověřen vedením od: -

Ředitel pracoviště: **prof. PhDr. Eva Semotanová, DrSc.**

jmenován s účinností od : **1. června 2012**

Rada pracoviště zvolena dne 6. prosince 2011 ve složení:

předseda: **doc. PhDr. Jan Němeček, DrSc., Historický ústav AV ČR, Praha**

místopředseda: **doc. PhDr. Michaela Hrubá, Ph.D., Katedra historie, Filozofická fakulta, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Ústí nad Labem**

členové:

interní:

prof. PhDr. Milan Hlavačka, CSc., Historický ústav AV ČR, Praha

doc. PhDr. Jiří Mikulec, CSc., Historický ústav AV ČR, Praha

prof. PhDr. Svatava Raková, CSc., Historický ústav AV ČR, Praha

prof. PhDr. Eva Semotanová, DrSc., Historický ústav AV ČR, Praha

doc. PhDr. Pavla Vošahlíková, DrSc., Historický ústav AV ČR, Praha

prof. PhDr. Josef Žemlička, DrSc., Historický ústav AV ČR, Praha

externí:

prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc., Ústav právních dějin, Právnická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

prof. PhDr. Petr Sommer, DSc., Filozofický ústav AV ČR - Centrum medievistických studií, Praha

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc., Ústav historických věd, Filozofická fakulta, Univerzita Pardubice

Dozorčí rada jmenována dne 3. dubna 2012 ve složení:

předseda: **PhDr. Jiří Beneš (Akademická rada AV ČR)**

místopředseda: **doc. PhDr. Ladislav Hladký, CSc., Historický ústav AV ČR, Praha, pobočka Brno**

členové:

prof. JUDr. Karel Malý, DrSc., Dr.h.c., Právnická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

doc. PhDr. Václav Ledvinka, CSc., Archiv hl. m. Prahy, Praha

doc. PhDr. Lydia Petráňová, CSc., Vědecká rada AV ČR, Etnologický ústav AV ČR, Praha

b) Změny ve složení orgánů:

Ve jmenované Radě pracoviště v roce 2015 ke změně ve složení nedošlo. Ve jmenované Dozorčí radě došlo ke změně ve složení v roce 2013. Do funkce předsedy byl jmenován prof. PhDr. Pavel Janoušek, CSc. (Akademická rada AV ČR) namísto PhDr. Jiřího Beneše (FIÚ AV ČR), kterému jako členovi Akademické rady vypršelo funkční období. Ve jmenované Dozorčí radě v roce 2015 ke změně ve složení nedošlo.

c) Informace o činnosti orgánů:

Ředitel:

Hlavní aktivity provedené v řízení pracoviště za období 1. 1. 2015-31.12. 2015, ředitelkou prof. Evou Semotanovou: Ředitelka v koordinaci s vedením ústavu plánovala, řídila, koordinovala a kontrolovala činnost všech složek ústavu: vědeckou (plnění výzkumných okruhů, dohled nad grantovými projekty různých poskytovatelů, koncepční příprava a formulování podílu ústavu na Strategii AV ČR, kontrola výsledků výzkumu), vědecko-organizační (konference různého rozsahu, kooperace s partnerskými institucemi), administrativní, servisní (knihovna a cenné ústavní sbírky), ediční (nakladatelství Historický ústav) a technickou (především koncepční a organizační zabezpečení běžných i mimořádných záležitostí, spjatých s provozem ústavu na všech jeho pracovištích; péče o řádné technické vybavení, odpovídající provoz a průběžnou obnovu tohoto vybavení v ústavu - hardware a software, kopírovací stroje apod. - kvalitní technická a počítačová podpora umožnila bezproblémový chod všech složek ústavu, výzkumných i nevýzkumných). K těmto úkolům patřil rovněž dohled a správa Českého historického ústavu v Římě a školícího a rekreačního zařízení v Jáchymově. V souladu s pravidly BOZP byla zajištěna požární a úrazová bezpečnost pracovišť pravidelnými školeními a součinností s kontrolními mechanismy.

V průběhu celého roku 2015 věnovala prof. Semotanová mimořádnou pozornost dílčímu zpřesňování výzkumných cílů v souladu s aktuálními výzvami mezinárodního vědeckého prostoru, se společenskou poptávkou a s připravovanou Strategií AV21 s mottem Špičkový výzkum ve veřejném zájmu. Návrhy těchto výzkumných cílů vycházely z Koncepce vývoje Historického ústavu AV ČR na období 2012-2017 a byly aktualizovány včetně stanovení výstupů na rok 2016 a 2017. Pokračovalo přitom

zpřesňování témat, zapojujících HÚ AV ČR do Strategie AV21 v programech Evropa a stát: mezi barbarstvím a civilizací, Společnost a komunikace a Digital Humanities.

Institucionální výzkum doplnily řešené granty s navazující a rozšiřující tematikou. Výzkum byl realizován přesahově mezi výzkumnými odděleními, mezi akademickými ústavy III. vědní oblasti a rovněž mezi HÚ AV ČR a dalšími institucemi, zejména vysokými školami. Vybraná témata reflektovala potřebu aplikovaného výzkumu v humanitních vědách. Výrazná pozornost byla věnována digitalizačním záměrům pracoviště včetně elektronických databází a portálů, viz <http://www.hiu.cas.cz/cs/databaze.ep/>.

Prof. Semotanová se účastnila jednání se zástupci domácích i zahraničních institucí, s nimiž HÚ AV ČR udržoval nebo navazoval vědecké a pracovní styky, dbala o plnění a obnovování mezinárodních vědeckých smluv, popřípadě byly určité úkoly delegovány na příslušné pracovníky. Rovněž se výrazně podílela na prezentačních aktivitách výzkumné činnosti HÚ AV ČR. Pravidelně vedla porady se širším vedením ústavu (ústavní rada 1x měsíčně), na nichž byla konzultována a přijímána nejrůznější opatření související s řízením ústavu a jeho vědeckou činností a úrovní. Dále průběžně sledovala čerpání rozpočtových položek a hospodaření ústavu a činila v tomto smyslu příslušná rozhodnutí, ve spolupráci s Radou HÚ AV ČR a Dozorčí radou AV ČR řídila rozpočtovou politiku ústavu. V koordinaci s Atestační komisí HÚ AV ČR se zabývala personální politikou zaměřenou na zvýraznění výkonnostních kritérií, zajištění kontinuity výzkumných úkolů a na obměnu pracovníků s ohledem na věkovou strukturu, oborovou skladbu a plnění svěřených povinností. Podrobně sledovala výkonnost jednotlivých pracovníků včetně plnění edičního plánu HÚ AV ČR a seznamovala s výsledky vedoucí příslušných útvarů, účastnila se jednání jednotlivých výzkumných týmů. Z výsledků této činnosti vyvodila několik personálních opatření. Podporovala zvyšování kvalifikace výzkumných pracovníků (v doktorském studiu, v habilitačních a profesorských řízeních, v rámci titulu DSc.), nevýzkumní pracovníci absolvovali řadu školení - jazyková, IT, knihovnická apod.

Dbala o vyváženou koordinaci aktivit všech pracovišť HÚ AV ČR v Praze, Brně, Českých Budějovicích a v Římě. Konzultovala a řešila administrativní a finanční otázky vedení Českého historického ústavu v Římě s jeho ředitelem a účastnila se zasedání Římské komise. Pokračovala koncepční, prostorová a personální opatření, vedoucí k optimalizaci činností nakladatelství Historický ústav.

Uvedenou činnost realizovala prof. Semotanová prostřednictvím pravidelných (1x měsíčně) zasedání ústavní rady HÚ AV ČR, poradního orgánu ředitelky (orgán je složen z vedoucích pracovníků brněnské pobočky a všech oddělení ústavu, výzkumných i nevýzkumných, účastní se rovněž předseda odborové organizace). Nezastupitelná byla též dílčí jednání s pracovníky ústavu či jednotlivými týmy.

Významná rozhodnutí ohledně chodu ústavu, plnění výzkumných úkolů, grantová, personální a majetková politika a další zásadní návrhy a kroky byly konzultovány s Radou pracoviště i Dozorčí radou HÚ AV ČR včetně detailních informací o hospodaření ústavu. Součástí práce ředitelky byla účast na schůzích odborové organizace ústavu a pravidelné kontakty s jejím předsedou ohledně otázek k pracovněprávním vztahům a dalším odborovým záležitostem (půjčky, školení a rekreace pracujících, kolektivní smlouva). Ředitelka rovněž reprezentovala ústav navenek, zejména na mezinárodních konferencích a jiných významných vědeckých akcích a v médiích, a dbala o zvýraznění prezentace vědeckých výsledků pracoviště (průběžná aktualizace webové stránky, aktivní účast na Týdnu vědy a techniky, apod.).

Rada pracoviště:

Rada HÚ zasedala v roce 2015 dvakrát, v termínech 2.6. a 2.12. 2015, Proběhla celkem 4 hlasování per rollam. Na programu jednání byla zejména zpráva o činnosti HÚ a zpráva auditora za uplynulé období (2014), dále pak vědecká činnost pracovníků ústavu včetně přípravy na mezinárodní hodnocení. Z jednání Rady Historického ústavu byly pořizeny zápisy, archivované u tajemnice rady dr. Evy Doležalové. Od roku 2014 jsou zápisy rovněž uloženy na ústavním serveru ve složce X s omezeným přístupem.

Dozorčí rada:

Dozorčí rada Historického ústavu AV ČR zasedala v roce 2015 2x, a to 7. 5. a 16. 9. 2015. Projednala zejména rozpočet HÚ na rok 2015 a rámcově na rok 2016, odbornou činnost ústavu v roce 2015 včetně přípravy na mezinárodní hodnocení za léta 2010-2014. Určila auditora HÚ na rok 2016. Zabývala se rovněž poskytováním informací Historickým ústavem AV ČR podle zák. č. 106/1999 Sb.

Z jednání Dozorčí rady byly pořizeny zápisy, archivované u tajemníka rady dr. Roberta Šimůnka. Od roku 2014 jsou zápisy rovněž uloženy na ústavním serveru ve složce X s omezeným přístupem.

II. Informace o změnách zřizovací listiny:

V roce 2015 nedošlo ke změnám ve znění zřizovací listiny.

III. Hodnocení hlavní činnosti:

Základní výzkum

Prioritní tematikou základního výzkumu Historického ústavu AV ČR (dále jen HÚ) v roce 2015 byly interní výzkumné programy, na něž tematicky navazovalo začlenění ústavu do Strategie AV 21. Interní výzkumné programy HÚ AV ČR reflektují současné teoreticko-metodologické postupy a mezinárodní historiografické diskursy s důrazem na roli historické vědy při uchování národní paměti a formování

národní identity a kultury v nejširším, multikulturním smyslu.

1. Tvoří je

1. A. Český dějinný prostor v evropském kontextu, dlouhodobý, kontinuální výzkum

1. (Akademická encyklopedie českých zemí, redakce, korektury a vydání sv. 4; Biografický slovník českých zemí, dokončení a vydání sv. 18; edice středověkých, raně novověkých a novodobých pramenů, kontinuální práce; bibliografické studie a databáze, kontinuální práce; Akademický atlas českých dějin: kontinuální práce v rámci specializovaného tématu dějepisná kartografie – zpracování a vydání mapové publikace pro 22. mezinárodní kongres historických věd v čínském Jínanu; Historický atlas měst ČR, dokončení a vydání sv. 28 Zlín).

1. B. Vybrané problémy českých a středoevropských dějinných procesů, dílčí, analyticky či synteticky zaměřený výzkum: krajina jako prostor středoevropských dějinných procesů, problémy náboženských a církevních dějin ve světle soudobých výkladových diskursů, vliv dvorských elit na hodnoty a kulturu středověké společnosti; proměny raně novověké společnosti: etatizace, sekularizace, byrokratizace, racionalizace, sociokulturní aspekty vývoje české společnosti v kontextu modernizačních procesů 19. a 20. století v evropské komparaci, postavení československého státu v Evropě v podmínkách vzniku, zhroucení a restaurace nového mezinárodního systému (1919-1945), Československo na pozadí politických, společenských a kulturních proměn po roce 1945 s vazbami na období 1918-1945, násilné přesuny obyvatelstva v evropském i mimoevropském prostoru v průřezu staletí, vzájemné vztahy středoevropských a východoevropských zemí v minulosti a jejich současné reflexe a trendy současné historiografie, teorie a metodologie (viz vybrané výstupy).

1. C. Prameny hmotné a duchovní kultury, jejich zpřístupňování, ochrana a výzkum

1. Zejména sbírky Pozůstalost Augusta Sedláčka a Mapová sbírky, jejich zpracování a zpřístupňování v rámci grantů NAKI, retrokonverze katalogu cenné oborové knihovny HÚ. Interní výzkumné programy byly průběžně aktualizovány a doplňovány.

1. V roce 2015 rovněž probíhala příprava na hodnocení činnosti ústavu za léta 2010-2014 ve fázi I a II. Hodnotící komise zasedala v ústavu 19. října 2015. Výsledky hodnocení jsou k dispozici od 1. ledna 2016.

1. Podstatnou roli při řešení některých výzkumných témat, organizování mezinárodních konferencí a přípravě výstupů sehrála tak jako v minulých letech reflexe významných výročí českých, československých a obecných dějin, která rezonují nejen v odborné veřejnosti, ale mají též celospolečenský dosah. V roce 2015 se jednalo zejména o mezinárodní konferenci k husovskému výročí Hus – husitství – tradice – Praha. Od reality k mýtu a zpět / Hus – Hussitentum – Tradition – Prag. Von der Realität zum Mythos und zurück / Huss – The Hussite Movement – Tradition – Prague. From Reality to Myth and Back, uspořádaná společně s Archivem hlavního města Prahy v Praze 27.-29. 5. 2015. Pro Senát PČR byla připravena a realizována Výstava k 600. výročí upálení Jana Husa „Tři životy Jana Husa“ (od 2. 7. 2015) a soubor akcí k výročí sedmdesáti let od konce druhé světové války jakožto projektu Strategie AV21. Zároveň probíhaly a jsou v přípravě bohaté

aktivity k výročí narození Karla IV., v roce 2016 mimo jiné výstava „Dílo Karla IV. v běhu staletí“ (v Senátu PČR od 21. 1. 2016).

Strategie AV 21

V rámci Strategie AV 21 ústav pracoval na tématech v rámci programů

Evropa a stát: mezi barbarstvím a civilizací, Formy a funkce komunikace - témata Komunikace v raném novověku, Paměť v digitálním věku.

Realizovány byly následující aktivity, financované ze Strategie AV 21:

Evropa a stát: mezi barbarstvím a civilizací:

1.

Na prahu svobody, Československo a konec druhé světové války

Spektrum akcí k tomuto projektu bylo široké a oslovilo jak odbornou tak i laickou veřejnost.

Jednalo se o dvě akce konferenčního charakteru; první se formou vědeckého semináře uskutečnila v Poslanecké sněmovně PČR 16. dubna 2015 pod názvem Konec války a dopady na českou společnost pod záštitou předsedy parlamentu, druhá v podobě mezinárodní vědecké konference Na prahu svobody. Vítězství 1945 19. května 2015 v prostorách Senátu PČR ve spolupráci a pod záštitou předsedy Senátu za účasti předsedy české vlády.

Další částí projektu byla výstava Na prahu svobody, vernisáž se konala 4. května 2015 v prostorách Akademie věd na Národní třídě.

Velkou, zejména popularizační součástí projektu byl historický seriál v Lidových novinách na téma konec druhé světové války, který vycházel v 42 dílech od 10. dubna do 30. května 2015 (včetně doplňkových akcí – zvláštních mapových příloh LN, biografických profilů zapomenutých osobností, atd.).

Projekt ukázal aplikovatelnost historického výzkumu v nejrůznějších formách tak, aby oslovil celou českou společnost.

2.

Jiří z Poděbrad, hledání nové Evropy

Projekt Jiřího z Poděbrad, od jehož zrodu uplynulo v roce 2014 550 let, patří k nejznámějším projektům českých dějin. Jeho ojedinělost a výjimečnost je známá nejen v řadách odborné, ale také laické veřejnosti. Jiří z Poděbrad se pokusil v polovině 15. století uvést v život velkolepou vizi nové organizace Evropy, která bývá označována za předzvěst vrcholných mezinárodních institucí, které vznikly o pět století později, např. OSN a EU. Tématu se věnovali odborníci v rámci výzkumných programů HÚ AV ČR, ale také HÚ FF UHK a dalších spolupracujících institucí.

Výsledkem výzkumu byly jednak dvě mezinárodní konference s přednáškami

vynikajících historiků, uspořádané v Poděbradech ve spolupráci města Poděbrady, HÚ AV ČR a HÚ FF UHK: Projekt Jiřího z Poděbrad, hledání nové Evropy (Pod záštitou předsedy Akademie věd České republiky prof. Ing. Jiřího Drahoše, DrSc., Dr.h.c.), 24.-25. září 2014 a Poděbradská éra v zemích České koruny (pod záštitou předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Jana Hamáčka), 25. – 27. listopadu 2015.

Dalším výsledkem výzkumu byla publikace Jaroslav Boubín a kol.: Hledání nové Evropy: Projekt krále Jiřího. Praha 2015. Publikace klade zvýšený důraz na mezinárodní historický kontext aktivit Jiřího z Poděbrad, dotýkající se po staletích mnoha aktuálních otázek a problémů současné Evropy.

Formy a funkce komunikace

Průběžně probíhala příprava aktivit na rok 2016 (konference, publikace).

Paměť v digitálním věku: Digital Humanities

1. Prameny církevního práva a jejich ediční zpřístupnění

Konference Editor v pasti. Problémy vydávání raně novověkých vícejazyčných textů se konala 19.11. 2015. Pořadatelem byl Historický ústav AV ČR, spoluorganizátorem Filosofický ústav AV ČR. Zúčastnilo se 39 odborníků, domácích i zahraničních. Konference navázala na předchozí aktivity v rámci dlouhodobých edičních prací v HÚ (2013: konference Editorství a edice středověkých pramenů diplomatické povahy v České republice na úsvitu 21. století. Směry - tendence – proměny, 2014: konference Kroniky jako historický pramen, 2014: konference Ad fontes – Naši vědci v Itálii, 2014: konference Evidence, popis a klasifikace řádových pramenů historiografického charakteru.

<http://www.hiu.cas.cz/cs/konference-a-kolokvia/konference-a-kolokvia-listopad-prosinec-2015.ep/>

2. Výstava Historický ústav v digitálním světě – cimélie, portály, databáze a uživatelé

Humanitní vědy v základním i aplikovaném výzkumu stále intenzivněji uplatňují a využívají digitální metody a technologie, a to nejen při základním studiu dat a zdrojů, ale také při jejich shromažďování, ukládání, analýze, interpretaci a posléze zpřístupňování. Historický ústav AV ČR (dále HÚ AV ČR) disponuje souborem zdrojů a dat, které tvoří unikátní fondy, sbírky a databáze: Knihovní fond se sbírkou starých tisků, Mapová sbírka, sbírka Pozůstalost Augusta Sedláčka, Fotografická sbírka, Generální heslář (biografická databáze) Biografického slovníku českých zemí, Bibliografická databáze Bibliografie dějin českých zemí a Biobibliografické databáze řeholníků v českých zemích v raném novověku. Soubor je součástí evropského kulturního dědictví a národní kulturní identity. Samotná data i následné vědecké, edukační a popularizační výstupy slouží již nyní široké škále uživatelů v České republice i v zahraničí kromě Fotografické sbírky, která se v roce 2015 začala zpracovávat v rámci akademických výzkumných programů Strategie AV21.

Pracovníci HÚ AV ČR si kladou za cíl průběžně tyto fondy, sbírky a databáze systémově zpracovávat, digitalizovat, uchovávat, zabezpečovat, vědecky využívat a veřejně zpřístupňovat pro účely výzkumu, vzdělávání a předávání evropského kulturního dědictví. Využitelnost fondů a sbírek je dlouhodobá, vědeckovýzkumná, záchranné povahy a trvalé hodnoty.

Výstava je umístěna na webové stránce

<http://www.hiu.cas.cz/cs/aktualni-vystavy/hu-v-digitalnim-svete.ep/>

Od 1. dubna 2016 zůstane zavěšena na stránce <http://www.hiu.cas.cz/cs/aktualni-vystavy.ep/>.

Informace o výstavě byly rozeslány na cca 300 adres (AV ČR, univerzity, vybraní odborníci).

3. Katalog výstavy Na prahu svobody (1945)

Katalog výstavy Na prahu svobody (1945) vyjde v nakladatelství Academia v roce 2016. jednání o vydání byla uzavřena v prosinci 2015. Výstava se konala ve výstavních prostorách AV ČR, Národní 3, od 4. 5. 2015.

4. Digitalizace fotosbírky

Sbírka opisů a fotografií bohemikálních středověkých pramenů (zejména listin) je mimořádným fondem kopií originálních dokumentů. O výjimečnosti sbírky nejlépe svědčí množství shromážděného materiálu, který přesahuje sto tisíc fotografických snímků. Během druhé světové války došlo ke zničení řady originálních písemností. Ke ztrátám archivního materiálu, ať již z nedbalosti či krádeží, docházelo také po celou druhou polovinu 20. století. Fotosbírka Historického ústavu může v těchto případech sloužit jako svého druhu „záloha“, která podobné kulturní ztráty dokáže alespoň zčásti zmírnit. Součástí Fotosbírky jsou rovněž dobové fotografie významných historických událostí. Ve druhém čtvrtletí r. 2015 byla zahájena revize historických fondů HÚ AV ČR, tj. výpisů z archivů uložených v HÚ, pro digitalizaci a další zpracování a zpřístupnění materiálu byly vytipovány konkrétní soubory. V roce 2016 bude zpracování sbírky pokračovat dle přidělených finančních prostředků.

<http://www.hiu.cas.cz/cs/download/vystavy/2015/hu-v-digitalnim-svete/poster-05-1-cze.pdf>

Mezinárodní spolupráce

Velkou pozornost věnoval ústav v roce 2015 mezinárodním aktivitám. Zahraniční pracoviště Český historický ústav v Římě pokračovalo pod vedením Jaroslava Pánka v badatelském programu a zaměřilo opět svou činnost nejen na práce ediční povahy, ale také na monografické výstupy, využívající prameny vatikánských a jiných římských a italských archivů. Mezinárodní spolupráce s dalšími národními historickými ústavy v Římě a prezentace české badatelské komunity proběhla zejména formou přednášek aj. prezentací v Římě. V prostorách Senátu Parlamentu České republiky se 25. března 2015 uskutečnilo jednání

místopředsedkyně Senátu Miluše Horské s velvyslancem u Svatého stolce Pavlem Vošahlíkem o problematice česko-vatikánských vztahů a společenské role církve v současné době, k němuž byl přizván také expert na tuto problematiku Jaroslav Šebek, pracovník Historického ústavu AV ČR.

V roce 2015 se uskutečnil 22. mezinárodní kongres historických věd v čínském Jinanu (23.-29. 8.). Ústav zde úspěšně prezentoval dva samostatné panely: *European Reformation as a Model for Revolutions and Crises; Frontiers, Massacres and Resettlement of Populations* a představil čtyři publikace, zpracované jako výsledky základního výzkumu HÚ k uvedeným tématům (Zlatica Zudová-Lešková et alii, *Undaunted by Exile! To the Victims of Religious, Political, National and Racial Persecutions in Central Europe between the 16th and 20th Century with an Accent on the Czech Lands*. Prague : Institute of History, 2015; Jan Němeček – Jan Kuklík, *Frontiers, minorities, transfers, expulsions. British diplomacy towards Czechoslovakia and Poland during WWII, Vol I: Plans*. Prague : Institute of History, 2015; Eva Semotanová – Zlatica Zudová-Lešková – Tomáš Janata – Pavel Seemann et alii, *Frontiers, Massacres and Replacement of Populations in Cartographic Representation*

Case Studies (15th – 20th Centuries). Prague : Institute of History, 2015; Zudová-Lešková, Zlatica - Prokš, Petr - Kravchuk, O. - Šmigel, M. - Tilišar, P. - Šprocha, B. - Žíla, O. - Belova, E. - Ryan, L. - Škerlová, Jana - Voráček, Emil - Rychlík, Jan - Dejmek, Jindřich - Kyncl, Vojtěch - Schvarc, M. - Hanula, M. - Kuklík, J. - Němeček, Jan - Kornat, M. - Roesler, J. - Horčáková, Václava - Vaculík, J. - Nosková, Helena - Čapka, F. - Burešová, J. - Friedl, Jiří - Tsivos, K., *Resettlement and Extermination of the Populations. A Syndrome of Modern History*. Prague : Institute of History, 2015. Panelu s tematikou historické demografie se účastnila další pracovnice ústavu.

Pracovníci ústavu dále aktivně prezentovali výsledky výzkumu na světovém kongresu hospodářských dějin v japonském Kjótu (3. – 7. 8. 2015 a na IX. světovém kongresu ICCEES v japonském Makuhari (3. – 8. 8. 2015). Zúčastnili se rovněž řady dalších mezinárodních konferencí v ČR i v zahraničí. Ústav uspořádal a spolupořádal 28 významných mezinárodních konferencí, konferenčních panelů, workshopů a setkání v součinnosti se zahraničními i domácími institucemi a podílel se na 8 rozpracovaných mezinárodních projektech a dalších formách spolupráce. Podal s dalšími spoluřešiteli z ČR i ze zahraničí dva projekty Horizont 20, bohužel projekty nebyly uděleny. Nové mezinárodní projekty se připravují a jsou v jednání. S Institutem historii PAN ve Varšavě se uskutečňuje pravidelná a dlouholetá výzkumná výměna a kooperace (též v rámci přípravy na 23. mezinárodní kongres historických věd v Poznani v roce 2020). S Historickým ústavem SAV ústav připravuje významné publikační, konferenční a popularizační aktivity k blížícímu se výročí vzniku Československa (1918/2018).

Meziinstitucionální vědecko-organizační činnost a spolupráce

V rámci spolupráce s dalšími institucemi v ústavu působí dvě společná pracoviště s vysokými školami bez časového omezení, a to Centrum raně novověkých studií (s FF JU) a Centrum právněhistorických studií (s PrF UK). Výzkumné centrum historické geografie (s PřF UK) je projektem GAČR na léta 2012-2018. Jako interdisciplinární pracovní tým působí v HÚ Výzkumné centrum Dvory a rezidence ve středověku, jehož členy jsou pracovníci akademických ústavů i vysokých škol a které se tradičně profiluje pořádáním hojně navštěvovaných kolokvií a publikačními výstupy. Od 1. 9. 2015 bylo zřízeno nové Výzkumné centrum dějiny východní Evropy, zaměřené na interdisciplinární a mezinárodní spolupráci k danému tématu. Spolupráce probíhá rovněž s ústavu III.VO AV ČR. Zahraničním pracovištěm je Český historický ústav v Římě.

V Historickém ústavu AV ČR působila v roce 2015 tato odborná a profesní sdružení: Český národní komitét balkanistů, Česko-ruská komise historiků a archivářů, Komise pro historickou geografii, Společnost pro hospodářské a sociální dějiny a Česká společnost pro výzkum 18. století.

Pracovníci ústavu byli v tomto roce rovněž členy mnoha zahraničních společností a komisí. Byli a jsou činní ve vrcholných a poradních orgánech AV ČR (Akademický sněm, Vědecká rada, Sdružení moravských pracovišť, Koordinační komise pro zařazování pracovníků do nejvyššího kvalifikačního stupně, Ediční rada, Rada pro zahraniční styky, Rada pro popularizaci vědy). Poskytovali expertní, informační, poradní a oponentní práce pro vysoké školy, různé státní instituce a grantové agentury. Získali 7 významných ocenění vědecké a vědecko-popularizační práce.

IV. Hodnocení další a jiné činnosti:

Mezinárodní hodnocení

Rok 2015 se nesl ve znamení mezinárodního hodnocení pětileté činnosti ústavu za léta 2010-2014. Ústav jsme představil formou písemných podkladů a prezentací před hodnotící komisí 19. 10. 2015, složenou z významných domácích, ale především zahraničních odborníků, výsledky výzkumu, které byly posuzovány z mnoha hledisek. K nejzávažnějším patřily bibliometrické údaje k výzkumným výstupům, společenská relevance činnosti ústavu, grantová a projektová aktivita a úspěšnost, vzdělávací činnost, aplikovaný výzkum a spolupráce s aplikační sférou, popularizační a vydavatelská činnost, služby výzkumu (knihovny, databáze, sbírky, správa infrastruktur aj.), postavení ústavu v mezinárodním i národním vědeckém prostoru, finanční aspekty (struktura zdrojů, efektivita výzkumu apod.), manažerské řízení a připravované strategie a záměry. Výsledky hodnocení jsou již nyní jedním z povzbuzujících podnětů další činnosti ústavu, byly a jsou diskutovány na poradách výzkumných týmů a po úvaze a dle možností implantovány do ústavních aktivit. Hodnotící komise jednoznačně doporučila pokračovat v deklarovaném výzkumném programu.

Historický ústav AV ČR se v roce 2015 rovněž zapojil do mezinárodního hodnocení MŠMT v rámci testování IPN metodiky. Úkolem ústavu bylo kromě poskytnutí požadovaných podkladů, strukturovaných dle navrhované metodiky MŠMT, zpracovat komentáře ke vhodnosti metodiky a její aplikovatelnosti na neuniverzitní výzkumná pracoviště. V rámci komentáře ústav uvedl následující závažné poznámky k položeným otázkám v hodnotícím dotazníku a ve stanovených kritériích hodnocení: při komparování hodnocených institucí s excelentními výzkumnými institucemi nebylo stanoveno, jaká je charakteristika a vlastnosti nejmenovaných excelentních výzkumných institucí, aby bylo možné provést příslušné porovnání. Deklarovaný specifický charakter humanitních výzkumných institucí nebyl v rámci dotazníku dostatečně zohledněn, zejména v oblasti bibliometrie. Deklarovaný specifický charakter neuniverzitních výzkumných institucí (školení Ph.D. studentů dle platného vysokoškolského zákona) rovněž nebyl v rámci dotazníku dostatečně zohledněn. K uvedeným odpovědím na položené otázky ústav ze strany MŠMT neobdržel žádné vyjádření.

Základní výzkum 2016-2017 s výhledem do roku 2020

Na základě ústavní koncepční strategie budou v letech 2016-2017 nadále prioritní tematikou základního výzkumu Historického ústavu AV ČR interní výzkumné programy (A. Český dějinný prostor v evropském kontextu, dlouhodobý, kontinuální výzkum, B. Vybrané problémy českých a středoevropských dějinných procesů, dílčí, analyticky či synteticky zaměřený výzkum, C. Prameny hmotné a duchovní kultury, jejich zpřístupňování, ochrana a výzkum), na něž bude navazovat tematicky začlenění do programů Strategie AV 21.

Koncem roku 2015 a 2016 byly výzkumné programy doplněny s ohledem na proměny domácího i zahraničního historického diskursu a aktuální společenské výzvy. Od roku 2016 bude rovněž řešeno téma Česká státnost, její geneze a proměny, které vyvrcholí v roce 2018 připomenutím výročí sto let od vzniku samostatného Československa (výstupy – konference a doprovodné monografie v češtině a angličtině). Výraznou pozornost bude ústav věnovat již od roku 2016 přípravě na 23. mezinárodní kongres historických věd 2020 v Poznani.

Výzkumné programy budou tak jako dosud řešeny napříč odděleními HÚ AV ČR, ve spolupráci s ústavu AV ČR, s univerzitami a dalšími domácími i zahraničními institucemi; v mnoha případech též jako součást grantů a bilaterálních či multilaterálních domácích a zahraničních projektů.

Důležitou součástí řešení jednotlivých výzkumných programů budou mezinárodní a domácí konference a kolokvia, výběrově: Města jako komunikační uzel v raném novověku, 25.- 26.5. 2016; Parlamentní volby 1946 a Československo (souvislosti, prognózy, fakta, následky) s ÚSD AV ČR, 31. 5. – 1. 6. 2016; Central European Conference of Historical Geographers, 31. 8. – 2. 9. 2016; Regensburg, Juden und Christen in Bayern, Böhmen und Österreich (1349-1648), 12.-14.9. 2016; Ověnčený slávou, láskou i pohrdáním. Jan Lucemburský a Karel IV. v historické paměti, 21. – 23.9. 2016; Karel IV. v moderních interpretacích tradic (v Senátu PČR, září 2016); Festvorbereitung – Die Planung höfischer Feste in Mitteleuropa

1500-1900, 29. 9. – 1. 10. 2016), Symboly doby. Geneze, formování a proměny nové doby (8. 11. – 9. 11. 2016); Církev a dvorské společnosti, 24.11. – 25.11. 2016. Konference na rok 2017 se upřesňují.

Grantové projekty

Řešená témata výzkumného záměru doplňovaly grantové projekty. Celkem pracovníci ústavu v roce 2015 řešili 16 grantových projektů různých typů, kdy byl HÚ příjemcem nebo spolupříjemcem: 9 projektů GAČR, 2 projekty TAČR, 2 projekty MK NAKI I, 1 projekt velké infrastruktury MŠMT, 1 MK VISK-5 a 1 projekt regionální spolupráce AV ČR. Ústav rovněž podal s dalšími spoluřešiteli z ČR i ze zahraničí dva projekty Horizont 20, bohužel projekty nebyly uděleny. Na rok 2016 se pracovníci HÚ opět účastnili vypsáných veřejných soutěží (bylo podáno celkem 10 grantových žádostí GAČR, 4 MK NAKI II, 1 MK VISK-5 a 1 projekt regionální spolupráce AV ČR). Z dosud známých výsledků veřejných soutěží byly získány 3 projekty GAČR a 2 projekty MK NAKI II.

Pedagogická činnost

Vedle základního výzkumu se pracovníci ústavu podíleli na spolupráci s vysokými školami v oblasti pedagogické - vysokoškolská výuka včetně vedení závěrečných prací (bakalářské, diplomní, rigorózní a disertační), školení doktorandů na VŠ pracovištích, členství v komisích pro obhajoby vědeckopedagogických titulů aj.). Odbornou stáž v ústavu absolvoval Bc. Štefan Jurča z univerzity v Nitře.

Publikační činnost

Ústav i nadále odborně garantoval a redakčně i technicky zajišťoval vydávání významných oborových periodik (Český časopis historický, Slovanský přehled /+Slovanské historické studie/, Mediaevalia Historica Bohemica, Folia Historica Bohemica, Moderní dějiny, Historická geografie, Bolletino a příležitostný tisk Bulletin Historického ústavu AV ČR. V rámci řešení výzkumných témat, grantových a dalších vědeckých projektů pracovníci ústavu publikovali celkem 193 uplatněných výstupů, značný počet prací, připravených roku 2015 je v tisku nebo připraven do tisku.

Popularizace výsledků výzkumu

Popularizační aktivity HÚ včetně webové prezentace značného rozsahu byly a jsou na vysoké úrovni v médiích všech typů. Kromě účasti v Týdnu vědy a techniky a Dne otevřených dveří patřily v roce 2015 k nejvýznamnějším akce k 70. výročí konce druhé světové války a k 600. výročí upálení Mistra Jana Husa. Ústav se rovněž podílel na výstavě ke 125. výročí ČAVU v Národním muzeu. Za významný počín v rámci celospolečenské prezentace humanitních věd patřila návštěva vicepremiéra Pavla Bělobrádka, předsedy AV ČR prof. Jiřího Drahoše a dalších významných hostů v ústavu dne 11. 6. 2015. Předmětem rozhovorů bylo postavení humanitních věd v současné společnosti a v mezinárodním kontextu.

Personální otázky

V rámci personální práce ústav zejména pokračoval v hledání a podpoře mladých výzkumných pracovníků s cílem i nadále podávat vysokou a kvalitní výkonnost celého pracovního kolektivu a usilovat o vyrovnanou věkovou strukturu. V souvislosti se zvyšováním kvalifikace výzkumných pracovníků byly v roce 2015 obhájeny tituly DSc. (1x), Ph.D. (1x), udělen titul prof. (1x). Byla získána 2 stipendia v rámci Programu podpory perspektivních lidských zdrojů - Mzdová podpora postdoktorandů na pracovištích AV ČR.

V. Informace o opatřeních k odstranění nedostatků v hospodaření a zpráva, jak byla splněna opatření k odstranění nedostatků uložená v předchozím roce:

V předchozím roce nebyla uložena opatření k odstranění nedostatků v hospodaření, neboť tyto nebyly shledány.

VI. Finanční informace o skutečnostech, které jsou významné z hlediska posouzení hospodářského postavení instituce a mohou mít vliv na její vývoj:*)

Příslušné informace poskytuje účetní rozvaha, výkaz zisku a ztráty, příloha k účetní závěrce a zpráva auditora. Oproti roku 2014 nedošlo k žádným podstatným změnám v oblasti nákladů a výnosů ani v rozvahových účtech. Výrazná úsporná opatření při relativně šetrném hospodaření nebylo nutné přijmout.

VII. Předpokládaný vývoj činnosti pracoviště:*)

Předpokládaný vývoj pracoviště se bude odvíjet od stanovených koncepčních záměrů výzkumného programu a od přidělených a získaných finančních prostředků (rozpočet, grantové prostředky a prostředky získané prodejem publikací), přičemž pracoviště bude postupovat podle zákona č. 504/2002 Sb. Významnou roli v oblasti výzkumného programu Historického ústavu AV ČR hraje zapojení do Strategie AV21. V roce 2016 se ústav zapojí do podávání projektů v rámci vyhlášené výzvy OPVVV.

VIII. Aktivita v oblasti ochrany životního prostředí:*)

Ve spolupráci s Ústavem teoretické a aplikované mechaniky AV ČR - majitelem budovy, v níž sídlí pražské pracoviště Historického ústavu AV ČR, je důsledně

*) Údaje požadované dle § 21 zákona 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

prováděno třídění papírového a plastového odpadu a baterií, k čemuž slouží kontejnery výhradně pro potřebu obou ústavů. Historický ústav AV ČR i nadále navrácen prodejcům spotřebované tonery z kopírek a obaly od tonerů velkokapacitních tiskáren v malotirážním středisku, určené k ekologické likvidaci. Elektronický a jiný nebezpečný odpad je odvážen do příslušných sběrných dvorů. Obdobné aktivity v oblasti ochrany životního prostředí jsou uplatňovány na pracovišti brněnské pobočky, na pracovišti v Českých Budějovicích a v prostorách Českého historického ústavu v Římě.

IX. Aktivity v oblasti pracovněprávních vztahů: *)

Pracovněprávní vztahy byly upraveny Kolektivní smlouvou mezi odborovou organizací a ředitelem. Personální otázky byly řešeny na základě osobních bilančních a výhledových pohovorů s výzkumnými i nevýzkumnými pracovníky HÚ ve spolupráci s Radou HÚ a dle doporučení atestační komise a konzultovány s vedením odborové organizace.

X. Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím **)

Historický ústav AV ČR, v. v. i., Prosecká 76, 190 00 Praha 9:

a) počet podaných žádostí o informace a počet vydaných rozhodnutí o odmítnutí žádosti

počet podaných žádostí o informace 10

počet vydaných rozhodnutí o odmítnutí žádosti 5

počet vydaných rozhodnutí o částečném odmítnutí žádosti 1

b) počet podaných odvolání proti rozhodnutí

1

c) opis podstatných částí každého rozsudku soudu ve věci přezkoumání zákonnosti rozhodnutí povinného subjektu o odmítnutí žádosti o poskytnutí informace a přehled všech výdajů, které povinný subjekt vynaložil v souvislosti se

*) Údaje požadované dle § 21 zákona 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

**) Údaje požadované dle §18 odst. 2 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.

soudními řízeními o právech a povinnostech podle tohoto zákona, a to včetně nákladů na své vlastní zaměstnance a nákladů na právní zastoupení

0

d) výčet poskytnutých výhradních licencí, včetně odůvodnění nezbytnosti poskytnutí výhradní licence

0

e) počet stížností podaných podle § 16a zák. č. 106/1999 Sb., důvody jejich podání a stručný popis způsobu jejich vyřízení

0

f) další informace vztahující se k uplatňování tohoto zákona

Problematika poskytování informací podle zák. č. 106/1999 Sb. za rok 2015 s ohledem na počet a povahu žádostí konkrétního žadatele o informace byla řešena na jednání Dozorčí rady dne 16. 9. 2015.

razítko

podpis ředitele pracoviště AV ČR

Přílohou výroční zprávy je účetní závěrka a zpráva o jejím auditu